

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

С името на Алла̀х, Всемилостивия, Милосърдния

Това е поемата “*Ада̀б ет-Тарѝк*” – “*Нравственост на Пътя*”
на шей̀х еш-шуй̀ху̀х ебу Медйен ел-Га̀у̀с ел-Меґрибѝ
и нейното разяснение “*Унуй̀ан ет-Теуй̀фѝк фѝ Ада̀б ет-Тарѝк*” –
“*Знаци за успех в нравствеността на пътя*”
на шей̀х ебу̀ ел-Федл ибн ‘Ато̀’илля̀х ес-Сикендерй̀

Алла̀х да се смили над тях!

(1) Единствената сладост в живота е общуването с нуждаещите [от Аллах], те са султаните, и господарите, и царете.

(2) Затова дружи с тях и се дръж възпитано в техните сбирки. И всеки път, когато те поставят отпред, остави зад себе си своето его.

(3) Улавяй мига, и бъди винаги заедно с тях. И знай, че задоволство [на Аллах] е специално за онези, които присъстват [до тях].

(4) Бъди мълчалив, освен ако не бъдеш запитан. Тогава кажи: “Не притежавам знание!” И бъди прикрит в невежество.

(5) Не виждай недъга, освен убеден, че той се намира в теб – недъг, който ясно личи, но въпреки това остава прикрит.

(6) Свеждай главата си и се покаявай дори без причина, и бъди честен, когато поднасяш своето извинение.

(7) И ако в теб се прояви недостатък – признай си! И поднеси и извинението си, заради произтеклото у теб и заради теб.

(8) И кажи: “Вашият малък слуга има най-голяма нужда от вашата прошка, затова ме извинете и бъдете благи с мене, вие, нуждаещи!”

(1) مَا لَذَّةُ الْعَيْشِ إِلَّا صُحْبَةُ الْفُقَرَا

هُمُ السَّلَاطِينُ وَالسَّادَاتُ وَالْأَمْرَا

(2) فَاصْحَبْهُمْ وَتَأَدَّبْ فِي مَجَالِسِهِمْ

وَخَلِّ حَظَكَ مَهْمَا قَدَّمُوكَ وَرَا

(3) وَاسْتَعْنِمِ الْوَقْتَ وَاحْضُرْ دَائِمًا مَعَهُمْ

وَاعْلَمْ بِأَنَّ الرِّضَا يَخْتَصُّ مَنْ حَضَرَ

(4) وَلَا زِمِ الصَّمْتَ إِلَّا إِنْ سُئِلْتَ فَقُلْ

لَا عِلْمَ عِنْدِي وَكُنْ بِالْجَهْلِ مُسْتَتِرًا

(5) وَلَا تَرَ الْعَيْبَ إِلَّا فِيكَ مُعْتَقِدًا

عَيْبًا بَدَأَ بَيِّنًا لَكِنَّهُ اسْتَتَرَ

(6) وَحُظَّ رَأْسَكَ وَاسْتَغْفِرْ بِلَا سَبَبٍ

وَقُمْ عَلَى قَدَمِ الْإِنْصَافِ مُعْتَذِرًا

(7) وَإِنْ بَدَأَ مِنْكَ عَيْبٌ فَاعْتَرِفْ وَأَقِمِ

وَجْهَ اعْتِدَارِكَ عَمَّا فِيكَ مِنْكَ جَرَى

(8) وَقُلْ عُيْبُكُمْ وَأَوْلَى بِصَفْحِكُمْ

فَسَامِحُوا وَخُذُوا بِالرَّفْقِ يَا فُقَرَا

(9) Те са най-благородните хора и това е тяхна природа,
затова не се страхувай, че ще те подчинят или ще ти навредят.

(9) هُمْ بِالتَّفْضِيلِ أَوْلَىٰ وَهُوَ شِيَمَتُهُمْ

فَلَا تَخَفْ دَرَكًا مِنْهُمْ وَلَا ضَرَرًا

(10) Винаги възпявай своите братя по най-прекрасния начин,
и външно и вътрешно. И сведи очи ако някой от тях се подхлъзне.

(10) وَبِالتَّعْنِي عَلَى الْإِخْوَانِ جُدْ أَبَدًا

حِسًّا وَمَعْنَى وَعَضُّ الظَّرْفِ إِنْ عَثَرَ

(11) И следи внимателно учителя при всяко положение, та може би
следи от неговото благосъстояние да се появят и у теб.

(11) وَرَاقِبِ الشَّيْخَ فِي أَحْوَالِهِ فَعَسَى

يَرَى عَلَيْكَ مِنْ اسْتِحْسَانِهِ أَثَرًا

(12) Бъди внимателен и сериозен и припикай да му слугуваш,
та да бъде доволен от теб. И пази се да не се отегчиш.

(12) وَقَدِّمِ الجِدَّ وَأَنْهَضْ عِنْدَ خِدْمَتِهِ

عَسَاهُ يَرْضَى وَحَازِرًا أَنْ تَكُنْ ضَجِرًا

(13) Защото в неговото задоволство е задоволството на Твореца, а
послушанието към него е послушание към Твореца,
та може би [така и Твореца] ще бъде доволен от теб, затова се страхувай да
не изгубиш това задоволство.

(13) فِي رِضَاهُ رِضَى الْبَارِي وَطَاعَتُهُ

يَرْضَى عَلَيْكَ فَكُنْ مِنْ تَرْكِهَا حَذِرًا

(14) И знай, че пътя на хората [на Аллах] е на изчезване,
а състоянието на онези, които претендират за него – такова, каквото го
виждаш.

(14) وَاعْلَمْ بِأَنَّ طَرِيقَ الْقَوْمِ دَارِسَةٌ

وَحَالٌ مَنْ يَدْعِيهَا الْبَيْرَمَ كَيْفَ تَرَا

(15) Кога ще ги видя отново? Има ли начин да ги погледна
или пък ухото ми да чуе вести от тях?

(15) مَتَى أَرَاهُمْ وَأَتَى لِي بِرُؤْيَيْتِهِمْ

أَوْ تَسْمَعُ الأُذُنُ مِنِّي عَنْهُمْ خَبْرًا

(16) Но кой съм аз? И как може човек като мен да е заедно с тях –
извори бистри, далече от всякаква кал?

(16) مَنْ لِي وَأَتَى لِمِثْلِي أَنْ يُرَاحِمَهُمْ

عَلَى مَوَارِدٍ لَمْ أَلْفِ بِهَا كَدْرًا

(17) Обичам ги, кръжа около тях и ги предпочитам пред себе си със сърцето си, особено група от тях.

(17) أَحِبُّهُمْ وَأُدَارِيهِمْ وَأُوَثِّرُهُمْ
بِمُهْجَتِي وَخُصُوصًا مِنْهُمْ نَفَرًا

(18) Хора с благороден характер. Където и да отседнат, това място не престава да носи уханието на техните следи.

(18) قَوْمٌ كِرَامٌ السَّجَايَا حَيْثُمَا جَلَسُوا
يَبْقَى الْمَكَانُ عَلَى آثَارِهِمْ عَطِيرًا

(19) Пътищата на тесаввуф се направляват чрез техния нрав, а тяхната хармония е радост за очите ми.

(19) يُهْدِي التَّصَوُّفُ مِنْ أَحْلَاقِهِمْ طَرَقًا
حُسْنُ التَّأَلُّفِ مِنْهُمْ رَاقِي نَظَرًا

(20) Те са моите възлюбени и моите любими. От тях произтича моето достойнство.

(20) هُمْ أَهْلُ وُدِّي وَأَحْبَابِي الَّذِينَ هُمُ
مِمَّنْ يَجْرُ ذُبُولُ الْعِرِّ مُفْتَخِرًا

(21) И не преставам да съм едно цяло с тях, събрани заради Аллах, а греховете ни към Него – опростени, извинени.

(21) لَا زَالَ شَمْلِي بِهِمْ فِي اللَّهِ مُجْتَمِعًا
وَدَنْبُنَا فِيهِ مَغْفُورًا وَمُغْتَفَرًا

(22) После отправям благослов към Избрания, нашия повелител Мухаммед – най-добрият, който обеща и изпълни.

(22) ثُمَّ الصَّلَاةُ عَلَى الْمُخْتَارِ سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ خَيْرٍ مَنْ أَوْفَى وَمَنْ نَدَرَا

Унўан ет-Теўфйк фй Адаб ет-Тарйк
Знаци за успех в нравствеността на пътя

в

разяснение на поемата в двустиише

“Нравственост на пътя”

от

ебу ел-Федл ибн ‘Атў’иллях ес-Сикендерй

С името на Аллāх, Всемилоствивия, Премилосърдния

Казва шейхът, познавачът [на Аллāх], образецът, изследователят, короната на познавачите, езикът на теолозите, имāmът на своето време, единственият за своята епоха, короната на религията, Тāжуддйн ебӯ ел-Федл Ахмед ибн Мухаммед ибн ‘Адулкерим ибн ‘Атō’иллях ес-Сикендерй, Аллāх да е доволен от него и да ни дари с полза от него, āмйн:

Слава на Аллāх – Единствения създател и устроител, Единствения съдник и разпоредител, Владетелят, който няма подизпълнител в своето владение, Владетелят в чието владение не е пропуснато нито малко, нито голямо, Онзи, който е всевишен в съвършенството на своите качества от подобен или равен Нему, Онзи, който е пречист в същността си от прилика и от описание, Всезнаещия, от когото дори и мисъл, стаена в умовете не може да избегне: **“Нима Онзи, Който е сътворил, не знае? Той е Всепроникващия, Сведущия.”** [ел-Мулк: 14], Всезнаещият, чието знание прониква отвъд началото на всяко нещо и неговия край, Всечуващия, за когото няма разлика между гласа и шепота, Даряващия с препитание, който облагодетелства всички творения с техните провизии, Поддръжника на всяко нещо, който се грижи за творенията при всички обстоятелства, Вседаряващия, който почете душите с техния живот, Всемогъщия, който отново ще ги дари с живот след тяхната смърт, Правещия равносметка, който опрощава греховете в Деня, когато те застанат пред Него със своите добрини и злини. Пречист е Онзи, чиято щедрост осигури изобилие за неговите раби още преди тяхното съществуване, и ги дарява с препитание без значение дали те потвърждават съществуването Му или Го отричат, и подкрепя всяко творение със Своите дарове, и поддържа съществуването на света чрез Своята вечност, и мъдростта Му се проявява както на Този свят, така и чрез силата Му, така и в Отвъдното.

И засвидетелствам, че няма друг бог освен Аллāх, един е Той, няма съучастник, свидетелство на раба, който е приел Неговото отсъждане, отдаден на Неговото разпореждане. И засвидетелствам, че Мухаммед е Негов раб и предпочетен от Него над всички други пророци, избраният за обилната Му благодат и дарове, разтварящия [онова, което е затворено], завършващия [онова, което го предшестваше], и никой друг [пророк] не притежаваше това. Застъпникът за всички раби, когато бъдат събрани от ел-Хаққ [Истината, едно от имената на Аллāх] за окончателната Му повеля. Аллāх да го благослови, а също и неговото семейство, и неговите сподвижници, които му останаха верни до край, а също да ги дари с най-изобилните приветствия.

Знай, братко мой, нека Аллāх те стори от своите любими, и да те дари с прелестта на Своята близост, и да ти

даде да вкусиш от питието на любовта към Него, и да те предпази чрез непрекъснатата връзка с Него от противопоставяне Нему или отклоняване от Него, и да те дари с връзка към Него чрез рабите Му, с които кореспондира, и чиито сърца е излекувал от болката на знанието, че не Го достигат погледите, заради светлината на величието Му, и разтвори за тях портите на градините на близостта [към Него], и вдъхна в сърцата им уханията на Неговата близост, онези, на които показва какво е приготвил за тях и те се отдадоха на Неговата повеля, онези, на които показва Своята нежност и вежливост и те изоставиха споровете и упорството. Те са хората, които са истински отдадени Нему и се уповават Нему изцяло.

След което:

Каза Пратеникът на Алла̀х, Алла̀х да благослови и приветства него и семейството му: “Човек ще бъде събран [съживен] с религията на приятеля си [обичания от него], затова всеки от вас да погледне с кого е приятел!” И след като узна това, скъпи мой братко и приятел, не се привързвай освен към онзи, чието състояние те издига и чиито думи те насочват към Алла̀х. Това е истинският фақир “оголен” от всичко “друго” [освен Алла̀х], напредващ по пътя към своя Любим. И сладостта не се намира никъде другаде освен в неговото приятелство, и щастието не е никъде другаде освен в слугуването му и спътничеството с него. Затова еш-шейх [учителят], ел-‘ариф [познавачът], ел-мутемеккин [укрепеният и солиден] ебу Медйен, Алла̀х да е доволен от него, казва:

Единствената сладост в живота е общуването с нуждаещите [от Алла̀х],

те са султаните, и господарите, и царете.

Т.е. сладостта по пътя в живота на човека поел към своя Любим [Алла̀х] се намира единствено в дружбата с фуқара́. Фуқара́ е множествено число на думата фақир. А фақир означава, който се е отърсил от творенията, който е преодолел пречките, за които няма друго қибле и друга цел освен Всевишния Алла̀х. Онзи, който е обърнал гръб на всичко друго освен Него, който е осъзнал същността на думите “Няма друг бог освен Алла̀х, Мухаммед е Пратеникът на Алла̀х!” Това са хората, чрез чиято дружба ще вкусиш сладостта на пътя, които ще залееят цялото ти сърце с питието на най-прекрасния нектар, които ще те запознаят с пътя, ще премахнат пороците ти, ще премахнат задръжките [по пътя към Алла̀х] от сърцето ти, ще запалят в сърцето ти интереса към Него, ще те издигнат до най-високите степени. А всеки човек, който притежава тези качества – той е истинският султан, господарят на хората поели пътя [към Алла̀х], и повелителя на хората на проникателността.

Затова, ей, ти, поелия по този път, недей да се отклоняваш от неговите стъпки, и се постарай по най-усърдният начин, ей, търсачо, да намериш този човек, и го придружавай, и се възпитавай в неговите седенки. Та от благодатта [беракета] на другарството с него ще изчезнат преградите на сърцето ти. Както казва самия той [т.е. авторът на поемата – ебӯ Медйен], Аллах да е доволен от него:

Затова дружи с тях и се дръж възпитано в техните сбирки.

У всеки път, когато те поставят отпред, остави зад себе си своето ego.

Т.е. дружи с фуқарā и се дръж внимателно, учтиво, вежливо и възпитано [прояви едеб] в техните сбирки, защото дружбата [физическата дружба – сужбет] е външната проява, а едеб е душата на тази дружба. И когато външната проява и душата бъдат събрани заедно се извлича цялостната полза от тази дружба. В противен случай тази дружба ще бъде “мъртва” дружба, а каква полза може да получим от мъртвец?

И от най-важните правила на едеб на тази дружба е да изоставиш егото си [своите претенции, амбиции, домогвания, горделивост, важност и т.н.] зад себе си, а вниманието ти да не бъде заето с нищо друго освен с изпълнение на техните повели. По този начин усилията ти ще бъдат възнаградени. И когато усвоиш този начин на поведение бързай да се сдобиеш с печалбата от дружбата с тях. И ако си искрен в това степената ти ще се издигне и интересът ти ще се усили. Затова той [авторът], Аллах да е доволен от него, казва:

Улавяй мига, и бъди винаги заедно с тях.

У знай, че задоволство [на Дулах] е специално за онези, които присъстват [до тях].

Т.е. улавяй изцяло ползата от миговете прекарани с фуқарā. Бъди винаги заедно с тях със сърцето и тялото си. Така ще потече към теб духовната им храна и ще бъдеш обсипан с многобройните им ползи, и ще усвоиш външно техните нрави, а вътрешността ти ще засияе от светлината им. Защото с когото стоиш – в такъв се превръщаш. Ако стоиш с натъжен – и ти се натъжаваш. Ако стоиш с радостен – и ти се развеселяваш. Ако стоиш с нехайни хора – небрежността им се промъква към теб. Ако стоиш с будни хора [споменаващи Аллах] – тяхното напомняне ще те накара да си дадеш равносметка за нехайството си и да се опомниш. Защото те [фуқарā] са хора, чиято компания никога не е нещастна. А как тогава да бъде нещастен онзи, който им слугува и ги обича, и е приветлив с тях? И колко добри са думите на поета:

Моите господари са толкова могъщи, че краката им са над челата [на другите].

Дори и да не съм един от тях, притежавам мощ и високо положение, заради обичта ми към тях.

И знай, че това задоволство и това положение придобиват само онези, които дружат с тях единствено с най-добър едеб, и отричане от собственото его, и са облекли одеждата на покорството и смиреността. Затова забрави за себе си, когато си седнал пред тях. И зарежи и захвърли всяко важно дело, когато те позоват. Чак тогава ще усетиш сладостта от тяхното присъствие. И към всичко споменато добави непрекъснатото мълчание – така ще бъдеш озарен от светлината на радостта и ще бъдеш обсипан с щастие, както казва самия той [авторът], Аллāх да е доволен от него:

Бъди тугидлив, освен ако не бъдеш запитан. Сповава кажи.

“Не притежавам знание!” Не бъди прикрит в невежество.

При хората на пътя [към Аллāх] онзи, който възприеме мълчанието – “сградата” му се въздига, а “посевът” му израства и узрява до край. То бива два вида: мълчанието на езика и мълчанието на сърцето. И двете от тях са задължителни по пътя. Онзи, който накара сърцето си да замълчи, а езика му да говори – говори с мъдрост. А онзи, който накара и езика си и сърцето си да замълчат – тайните [на мъдростта] му биват разкрити и Аллāх говори чрез него. Това е пределната степен на мълчание. И думите на учителя [шейха] са точно това, о, пътнито, затова пази мълчание винаги, освен ако не бъдеш попитан. И дори и да бъдеш попитан си спомни за първичната си природа и кажи: “Нямам знание!” И бъди прикрит в невежество за да бъдеш озарен от светлината на духовното познание. Защото колкото повече осъзнаваш собственото си невежество и първичната си природа, толкова повече ще опознаваш тайните на собствената си душа. А опознаеш ли себе си, опознаваш Господаря си така, както е предадено: “Който опознае себе си – опознава Господаря си.” И всичко това са от ползите на мълчанието и на поведението свързано с него. Затова мълчи и спазвай добро поведение, и стой пред вратата [на учителя], за да бъдеш от любимите Му. И колко добри са думите на поета:

Не ще се махна от портата докато не изправите “кривината ми”

и не ме приемете въпреки пороците и недостатъците ми.

И ако се съгласите – какво величие и каква знатност!

А ако откажете...

Затова, скъпи братко, възвиси се пред вратата на твоя Господар с усърдие и старание. Достигни до същността на служенето към Него за да бъдеш озарен от величествената Му светлина така, както споменава шейха [авторът],

Аллах да е доволен от него:

Не виждай недъга, освен убеден, че той се намира в теб -

недъг, който ясно личи, но въпреки това остава прикрит.

Т.е. осъзнай своите [присъщи] качества: бедност [нужда], слабост, безсилие, нищожност. И когато засвидетелстваш у себе си всички тези качества ще засвидетелстваш и собствените си пороци, които преди това са били скрити за теб. Чак при това положение ще се проявят качествата на твоя Господар у теб. Както е казано: “Пречист е Онзи, който прикри и най-фините тайни във външните прояви на човешката природа и изяви величието на своето господство чрез служенето Нему.” От тук разбираме и тайната в словата на Всевишния: **“Пречист е онзи, който отпрати своя раб към нощното пътешествие.”** [Което също може и да се преведе: **“Пречист е онзи, който прикри своя раб по време на пътуването...”**] [ел-Исрā: 1] А не казва вместо това “Своя Пратеник” или “Своя Пророк”. Това е знак за високото и специално значението на думата “раб” [‘абд] и че то не може да се постигне по друг начин освен чрез “рабство” [служене, ибадет, ‘убūdийе]. От там са и думите:

Не ме наричай иначе, освен: “Ей, рабе!”

Защото то е най-прекрасното ми име.

Затова, скъпи братко, бъди сломен [покорен, смирен] и се влачи по пътя. И нека в теб не се забелязва нито дума, нито състояние [на сърцето], което да представлява пречка. И търси опрощение за всяко нещо, което спохожда сърцето ти по отношение на служенето на Аллах [като надменност и самодоволство от извършения ибадет]. Опознай себе си и бъди честен пред себе си, по този начин ще достигнеш най-високите степени и от теб ще бъдат премахнати всички [лоши] човешки черти, както казва самият той [авторът], Аллах да е доволен от него:

Свеждай улавята си и се покаявай дори без причина,

и бъди честен, когато поднасяш своето извинение.

Т.е. бъди скромен и смирен. Свеждай най-ценното и знатно нещо, което притежаваш – главата си – във възможно най-ниското място – земята. По този начин ще постигнеш близостта така, както се предава в хадїса: “Раба е най-близо до Аллах, когато е в положение на седжде [поклон до земята].” [предаден от Муслим и други] Защото близостта на раба [към своя Създател] се крие в неговото смирение, покорство и излизане извън [контрола на вродените му] човешки черти. И винаги свидетелствай за непрестанните си грехове, дори и да не съзнаваш причините

за тях. Защото раба не престава да греши. По тази причина бъди честен със себе си и признай греховете си, и бъди засрамен от злините и пороците си. Защото онзи, който постъпва по този начин с творенията – това значи, че обича творенията, не вижда греховете им, а техните злини ги вижда като добрини. А какво става след като се държи по същия начин със своя истински Другар [Аллāх ﷻ]? Защото когато човек се замисли разбира, че няма друг истински другар освен Аллāх, както се предава в хадīса: “О, Аллāх, Ти си другарят в пътуването и заместникът в семейството и имуществото и децата!”

Затова братко, подготви се да отнасяш по този начин с твоите братя *фуқара*⁷. Та това да стане причина за твоето възнесение “миа *рāж*” и за най-доброто ти отношение към Господаря на небето. И така да бъдеш приет и от творението и от Твореца, и отношенията ти към тях да бъдат най-чистите и най-прозрачните, и светлините на истинската природа на нещата да те осветят. Казва [авторът], Аллāх да е доволен от него:

У ако в теб се прояви недостатък - признай си! У поднеси

и извинението си, заради произтеклото у теб и заради теб.

У кажи: “Вашият мъгък дуиџа има най-голяма нужда от вашата прошка,

затова ме извинете и бъдете бляжи с мене, вие, нуждаещи!”

Тџе са най-благородните хора и това е тяхна природа,

затова не се страхувай, че ще те подчинат или ще ти навредят.

Т.е. нека твоето непрекъснато състояние бъде смирение и униение, търсене на извинение и опрощение, без значение дали си допуснал грях или не. А ако у теб се прояви порок или грях – признай си и се покай! Защото онзи, който се е покаял заради греховете си е като онзи, който няма грехове. И не става въпрос за това, че човек не извършва грехове, а за това да не упорстваш в извършването им, както се предава: “Плачът на грешници е по-добър при Аллāх от шумът на прославящите го със самовъзхищение и гордост.” По тази причина казах в своята “ел-Хикем”: “Възможно е за теб да бъде разтворена вратата на подчинението [‘*ибāдет*], но да не бъде разтворена вратата на приемането [от Аллāх - *қабул*]. И може да ти бъде отредено извършване на грях, но той да бъде причина да достигнеш [до Аллāх].” Защото грях, който е причина за унижение и пречупване на егото [пред Аллāх] е по-добър от подчинение [на Аллāх], което е причина за възголемяване и гордост. Затова си признавай и се покайвай, и се извинявай, заради произтеклото у теб. И това ще изтрие греховете ти и ще стане причина за приемане на делата ти. Затова бъди смирен и нищожен, и скромен,

и покорен. И кажи: Вашият малък слуга има най-голямата нужда от вашата прошка, защото за слугата няма друга врата, освен вратата на неговия господар! И колко добри са думите на поета:

Хвърлих юздата си пред вратата ви,

и не ме е грижа, къде ще бъда вързан.

И хватката ми се превърна в отпускане,

а страхът ми се превърна в сигурност.

Затова извинете вашия малък слуга, о, *фуқара*⁷, и бъдете внимателни с мен и се дръжете към мен снизходително, защото аз съм един беден слуга, който не ще го излекува нищо друго освен вашата благодетелност и щедрост. И аз нямам друга опора освен вашата щедрост, защото не притежавам нито сила, нито мощ, тъй като моя път е [признаването на] безсилието и пълното смирение.

После казва [авторът], Всевишният Аллāх да е доволен от него: Те са първите [от които се очаква] да постъпят по този начин [да опростят и да извинят], защото това е тяхната природа. И не престават да бъдат най-щедрите в отношението си към своите другари, защото това е тяхно неизменно качество. И как да бъде не бъде тяхна неизменна черта след като те са възприели поведението на своя Господар, както е предадено: “*Възприемете характерните черти на Аллāх.*”

Затова не се страхувай, че ще ти навредят, о, пътнико, който си техен другар и се придържай към техния повод. Защото те са хора, чиито другари не изпитват нещастие. И след като си узнал това, о, пътнико, възприеми техния благороден характер, и ги възпявай по най-прекрасния начин, и сведи погледа си за техните грешки. Така ще се сдобиеш с качествата им и ще придобиеш най-добрата форма. После казва [авторът], Всевишният Аллāх да е доволен от него:

Винаги възпявай своите братя по най-прекрасния начин,

и външно и вътрешно. И сведи очи ако някой от тях се подхвърне.

Т.е. почитай и уважавай своите братя [*фуқара*⁷]. Винаги се дръж по най-прекрасния начин с тях. Както външно, като не щадиш своето богатство за тях, така и вътрешно, като им отдадеш своята сила и енергия. И недей да проявяваш скъперничество към нищо, което би могло да стане причина за [укрепване на] връзката ти с тях. И наистина извинението е сърцевината на пътя, и който го възприеме като черта на своя характер ще се премахнат от сърцето му

всичките пречки.

Казва шейх ‘Абдулқодир, Аллāх да е доволен от него: “Братя мои, не достигнах до Аллāх чрез отслужване на молитва през нощта, нито чрез говеене през деня, нито чрез изучаване на знание, а достигнах до Аллāх чрез щедрост и смирение, и пречистено сърце.”

Думите на шейха, Аллāх да е доволен от него, посочват, че щедростта е основата. И че със смирението в допълнение към тази основа ще израснат семената [на успеха] за пътника [по пътя към Аллāх]. И когато тези две неща бъдат изпълнение сърцето му ще бъде излекувано от всякакви привързаности и всички пречки ще бъдат премахнати от пътя му. Както е предадено в хадїса: “*Наистина в Рая има къщи, чиято външност се вижда от вътрешността и чиято вътрешност се вижда отвън. Аллāх ги е подготвил за онези, които имат нежно [меко] слово, и хранят другите, и говеят последователно, и кланят през нощта, докато хората спят.*” [предаден от имām Ахмед] Размисли добре върху този хадїс, о, братко, където Пророкът, Аллāх да благослови и приветства него и семейството му, започва с нежното [мекото] слово, което е показател за скромност и смирение, после с хранене на другите, което е показател за щедрост, и чак тогава споменава молитвата и говеенето, както е пояснено от шейх ‘Абдулқодир. Затова братко, бързай да се издигнеш чрез тези достойни постъпки и прибави към тях прекрасния, щедър и благороден характер, и сведи погледа си от лошите постъпки на братята си, ако се натъкнеш на тях, и недей да засвидетелстваш за тях нищо друго освен добрините им! Както казва [авторът], Аллāх да е доволен от него в “Хикем ел-Футүхиййе”: “Съзирането на добрините на рабите и пропускането на техните лоши постъпки е от целостта на теүхїд – единобожието.” Както е казано:

След като си видял [разбрал], че Аллāх е извършителя на всяко нещо,

значи си видял [разбрал], че всяко нещо е прекрасно!

И когато скъпи братко, тези знатни черти [споменати от самото начало чак до тук] станат част от твоя характер, вече си готов да бъдеш приет от учител [шейх]. Затова пристъпи към вратата му и го следи най-внимателно, както споменава за това авторът, Аллāх да е доволен от него:

Щ следи внимателно учителя при всяко положение, та може би

следи от неговото благосъстояние да се появят и у теб.

Т.е. когато придобиеш всички споменати нравствени качества на поведение и се добереш до шейха чрез твоята нужда и твоето смирение и покорност, следвайки стъпките водещи до вратата му, следи внимателно неговите

състояния и полагай най-големи усилия да се сдобиеш с неговото благоразположение. Бъди безпомощен пред него и му се подчинявай при всяко положение, защото той е противоотровата и лекарството. Защото сърцето на учителя е лек по пътя [към Аллах]. И всеки един, който има щастието да се добере до него, получава онова, което иска и се премахват преградите по пътя му. Затова се старай най-усърдно, о, братко, да изпълниш всички тези значения, та може би заради това ще се появят у теб следи от неговото благосъстояние. Казват някои: От най-големите лишения [нешастия] е да се събереш с приближените на Аллах [еўлийа] и да не получиш тяхното одобрение. Защото единствената причина за всичко това е лошото ти поведение [едеб]. И защото те самите не са скъперници и не може да ги обвиниш за недостатък от тяхна страна. Както споменах и в “Хикем”: “Работата не се състои в самото искане, а в добрия едеб [Доброто поведение].”

Един от султаните посещава гроба на ебӯ Йезид, Всевишният Аллах да е доволен от него, и казва: “Има ли някого, който се е срещал с ебӯ Йезид?” Посочили му много възрастен човек, който присъствал. Казал му: “Чул ли си нещо от думите му?” Казал: “Да! Каза: Който посети гроба ми, Огъня няма да го гори!” Султанът много се учудил на тези думи и казал: “Как може ебӯ Йезид да каже такава нещо при положение, че ебӯ Джехл видя Пророка, Аллах да благослови и приветства него и семейството му, и въпреки това ще гори в Огъня?” Тогава възрастният човек казал на султана: “Ебӯ Джехл не видя Пророка, Аллах да благослови и приветства него и семейството му. Той видя сирака на ебӯ Талиб. И ако беше видял [Пророка], Аллах да благослови и приветства него и семейството му, Огъня нямаше да го гори.” Чак тогава султана разбра думите му и се възхити на отговора му. Т.е. той [ебӯ Джехл] не го видя с възвеличаване и почит, и убеждение, че това е Пратеника на Аллах, а ако го беше видял по този начин, нямаше да го гори Огъня на Джахеннем. Но вместо това той го видя с презрение, убеден, че това е просто сирака на ебӯ Талиб и така това виждане не му донесе полза.

И по същия начин ти, скъпи братко, дори и да се събереш с *кутб* на твоето време [най-големия жив еўлийа за своето време], но не проявиш едеб към него, тази среща [този поглед] не ще ти бъде от полза. Напротив – вредата от нея ще бъде по-голяма от ползата ѝ. И след като разбра това, скъпи пътничко, прояви най-добър едеб, най-добро поведение пред твоя шейх, и полагай максимално усилие да следваш най-добрия път, и се отнасяй изключително сериозно, и най-усърдно и старателно към това, което научаваш, и бързай да му слугуваш, и бъди искрен в това, та да станеш и ти един от господарите. Както казва [авторът ﷺ]:

Бъди внимателен и сериозен, и приткай да ти слугуваш,

та да бъде доволен от теб. Не пази се да не се отегчиш.

Защото в неговото задоволство е задоволството на Твореца, а послушанието към него е послушание към Твореца, та може би [така и Твореца] ще бъде доволен от теб, затова се страхувай да не изгубиш това задоволство.

Т.е. бързай да слугуваш на учителя [шейха] по най-усърдния начин, та може би ще спечелиш неговото благоразположение и ще станеш първенец заедно с първенците. И се страхувай, внимавай да не се отегчиш, защото в отегчението се намира провалът [и разрухата на всичко, което си постигнал до момента]. И стой на прага на вратата му от сутрин до вечер за да се сдобиеш с неговата обич. И колко добри са думите на поета:

Изтърпи мъката на нощното пътуване преди зори

и жертвоготовността да проявиш покорство сутринта,

защото малко са усърдните в [изпълнение на] пожеланията от тях дела,

но всеки придружен с търпение е сполучил крайния успех.

И ако успееш, о, пътнико, да получиш одобрението му, Всевишният Аллах е доволен от теб и си получил много повече от онова, което си желал. Затова постоянствай, скъпи братко, в [стремежа си към] одобрението на учителя [шейха] и покорството към него, защото така ще получиш одобрението на Господаря ти [Аллах] и покорството към Него. А също ще се сдобиеш с успех, заради изобилната му щедрост [или пък многобройните му чудеса – *кира̄мети*]. Затова скъпи братко, стискай с кътните си зъби [връзката с учителя] и му слугувай по най-добрия начин щом си имал успеха да се добереш до него. И знай, че след като Всевишният Аллах те е запознал с него [с учителя] и ти е показал кой е, това значи, че щастието те е обгърнало от всичките страни. Защото такъв успех, и още повече в наши дни, е порядък и по ценен от “ел-кибр̄ит ел-ех̄мер” [“червен фосфор”, изключително рядък скъпоценен камък]. И знай, че пътя на хората [на Аллах] е на изчезване, а състоянието на онези, които претендират за него – такова, каквото го виждаш. Затова знай, че след като си имал щастието твоего внимание да те доведе до успех и да вдъхнеш от това прекрасно ухание, това надминава аромата и на най-прекрасния парфюм. Затова [авторът], Всевишният Аллах да е доволен от него, и от нас заради него, *амин*, казва:

Ще знай, че пътя на хората [на Адулх] е на изчезване,

а състоянието на онзи, които претендират за него – толкова, каквото го виждат.

Когато ще ги види отново? Ща има ли начин да ги погледна

или пък ухото ми да чуе вести от тях?

Но кой съм аз? Ща как може човек като мен да е заедно с тях –

извори бистри, далече от всякаква каца?

Обичам ги, кръжа около тях и ги предпочитам пред себе си

със сърцето си, особено група от тях.

От тук нататък шейхът [авторът – ебӯ Медйен], Всевишният Аллāх да е доволен от него, продължава да разпазва желанието на пътниците да следват пътя на истинските познавачи. И също ги известява, че този път е на изчезване, а положението на хората, които претендират, че го познават е толкова лошо, че едва не води до търсачите до отчаяние. Такова е положението на пътя на истинските познавачи, толкова рядък е той. Едвам не изчезва във всяка една следваща епоха. И не успяват да го намерят освен един човек, след него още един и т.н. Такъв е известния обичай. [Това е известно правило.] Това е така, защото колкото по-висока цена има дадена скъпоценност, толкова по-рядко се среща тя. Толкова рядко, че едвам не се счита за напълно изчезнала. А пътя на тези хора [фуқарā и еўлийā] на този свят е толкова прикрит, колкото нощта Қадр през месец Рамадан, и колкото мига [на приетата ду‘а] в петъчния ден. За да положи всички усилия търсача на този път според своите възможности. И така онзи, който е сериозен – ще го намери и онзи, който почука настоятелно по вратата – ще му бъде отворена.

Казвам, под формата на въпрос и отговор: След като бе споменато, че е невъзможно този път да бъде преминат без наставленията на учителя [шейха] и след като ни бе заповядано да намерим учител, как това да стане при положение, че намирането му е по-трудно от откриването на “ел-кибрīt ел-еҳмер” [изключително рядка скъпоценност] и по-трудно от откриването на “ел-‘анқō” [птицата феникс], които който ги открие – той е сполучил? Как може да ни бъде заповядано такова непосилно нещо? Отговаряме: Ако твоето търсене е искрено и ако в твоето търсене ти си като малкото дете и като жадния, за които няма граници и чието страдание не престава, докато не постигнат успех и не се доберат до целта си, при това положение авторът, Всевишният Аллāх да бъде доволен от него, дава знак, че такива учители [шейхове] все още съществуват. И как да не съществуват след като самото съществуване

на Вселената се крепи на такива като тях. Защото светът е като човека, а приближените *еўлиййā* на Аллāх – са душата му. И при положение, че светът все още съществува, то душата му все още е жива. Но заради това, че тя е дълбоко прикрита и почти не се показва едвам не се стига до извода, че тя не съществува.

Затова скъпи братко, положи всички усилия и бъди искрен в своето търсене за да намериш онова, което търсиш. Затова търси помощ и подкрепа в твоето търсене от Знаещия скритото [ﷻ], защото успехът се случва единствено заради Неговото благоволение. И при положение, че Той [ﷻ] те е довел до учителя [шейх], значи Той [ﷻ] те е довел до Себе си. Както споменах и в “Хикем”: “Пречист е Онзи, който стори знаците сочещи към Неговите приближени *еўлиййā* да бъдат единствено знаците сочещи към самия Него и [пречист е Онзи,] който води до своите приближени *еўлиййā* само онези, които искат да стигнат до самия Него.”

После шейхът [авторът], Аллāх да е доволен от него, след като споменава колко рядко се намира този път и че неговите хора са на изчезване, изразява своята печал и непрестанното си желание да бъде с тях, и колко невъзможно е това да се случи, и колко далеч се намира от такава знатна и почтена среща. Като всичко това е израз на неговата скромност, нищожност и сломеност, считайки себе си за долен и недостоеен за това човек. По тази причина той казва: “Но кой съм аз? И как може човек като мен да е заедно с тях?” Това е състоянието на човека опознал себе си чрез себе си. Онзи, който е изпълнен с познание за своя Господар. Онзи, който е украсен от Неговата святост. Защото той не вижда себе си, нито като човек с добро положение [хāl], нито като човек с хубави думи [меқōл]. А вижда себе си като по-нищожен от всичко. И именно това е цялостния и проницателен поглед! Както е казано:

Когато знанието на човек нарасне – преклонението му нараства.

И когато невежеството на човек нарасне – високомерието му нараства.

Защото клонът, който носи плодове е сведен,

а клонът, който е лишен от плод е недостъпен.

Вижте ебӯ Медйен и неговата висота по пътя [към Аллāх] – неговото духовно възпитание достигна до дванадесет хиляди ученика! И въпреки това вижте неговото смирение и скромност! Което е доказателство как клоните от дървото на неговото познание са сведени до земята на смирението и нищожността, до такава степен, че той не смята самия себе си за достоен да се срещне с хората на пътя [към Аллāх]. Но всичката тази нищожност го издига още повече, защото колкото по-ниски [и по-дълбоки] са корените, толкова по-високо [и силно] е самото дърво.

Затова бъди скромен и нищожен по пътя, скъпи братко, и вземи присърце това велико правило от този утвърден познавач, за да се премахнат от теб всякакви пречки.

След това той, Алла̀х да е доволен от него, продължава: “Обичам ги...” Т.е. дори и да не съм един от тях – поне съм от хората, които ги обичат. А онзи, който обича дадени хора – той е един от тях. Както се предава в хадїса: “Човек ще бъде заедно с онези, които обича.” [букв. “Човек е с онзи, когото обича.”] И както е казано:

Обичам праведниците, макар и да не съм от тях.

Може пък да придобия тяхното застъпничество.

И не обичам онзи, чиято стока е греха,

макар и да сме равни в тази стока.

Това също е от цялостното му смирение и преклонение за което споменахме, Алла̀х да е доволен от него, от неговата цялостност и завършеност [на личността му]. Нека Всевишният Алла̀х го стори от полза за нас и ни дари с неговия беракет, и вложи в нас неговите качества. Защото това са качества на хора на пътя [към Алла̀х] и техните черти, заради тях степента им е толкова висока, а даровете с които са обсипани – така неизброими. Както той [авторът], Алла̀х да е доволен от него, ги описва:

Хора с благороден характер. Където и да отседнат,

това място не преставя да носи уханието на техните следи.

Пътниците на тесаввуб се направляват чрез техния нрав,

а тяхната хармония е радост за очите ми.

Те са моите възлюбени и моите любими.

От тях произтича моето достойнство.

У не престават да съм едно цяло с тях, събрани заради Алла̀х,

а греховете ни към Него - опростени, извинени.

После отправят благослов към Узбрания, нашия поведител

Мухаммед - най-добрият, който обеща и изпълни.

Т.е. хора на които щедростта е вродена природа, а усърдието им – велико. Където и да отседнат на това място остава осезаемо уханието на техните следи. И на където и да се насочат слънцето на познанието им осветява сърцата и

чрез тях поправя порядъка и на този свят и на отвъдния. Чрез техния характер тесавуф разкрива за страстно желаещите кои са прекрасните пътища. И те стават способни да извървят пътя по най-славния начин. И всеки, който ги погледне се радва на онова, което вижда. Те работиха усърдно за да постигнат и да изпълнят всяка най-фина инструкция [и най-скрито значение], докато лицата им не засияха със светлината на вътрешната проникателност.

По тази причина шейхът [авторът], Всевишният Аллāх да е доволен от него, продължава след това с думите: “Те са моите възлюбени и моите любими...”, защото човек обича единствено онези, които имат същите черти като него и не изпитва любов освен към онези с които дружи.

И в тези думи има скрит намек, че той, Аллāх да е доволен от него, е един от тях и неговата глина е от тяхната глина [замесени са от една и също вещество]. А скромността и нищожността, която той [ﷺ] посочи по-горе само потвърждава още повече този славен и достоен факт, както вече обяснихме. И молим Всеславния и Всевишен Аллāх да ни поведе по най-добрите пътища [към Него]!

После той отправя ду`а' и моли да не престава да бъде заедно с тях заради Всевишния Аллāх, а греховете му – опростени. И ние също Го молим [Аллāх ﷻ] да изпълни нашата благословия и приветствие [салātu-селām] към нашия повелител Мухаммед, най-добрият, който даде обет и го изпълни, и най-добрия съсед. А също и към неговото семейство и неговите сподвижници – повелителите на праведниците. А също и към техните последователи и онези, които ги последват с добро до Деня на равносметката.

Това са бележките на онзи, който прекара нощите си в страстно желание да извлече смисъла на тези стихове. И въпреки това ние разбираме прекрасно, че сме безсилни и неспособни да извлечем цялостното им значение, но наистина делата са според намеренията. И Всеславният и Всевишен Аллāх знае най-добре!

И нашият последен зов е слава на Аллāх – Господаря на световите. И благослови, о, Аллāх, и приветствай, и надбави, и дари с благодат нашия повелител и нашия любим Мухаммед и неговите най-добри и най-пречистени семейство и сподвижници!

Подготвено от “Уаха Ал ел-Бейт ли Ихйā ет-Турōс ѓе ел-Улюм”, Палестина, 16-ти Мухаррам, 1434 г. хиджра